

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wydział Nauk Społecznych

W dniu 20 kwietnia 2018 r. na Wydziale Nauk Społecznych UWM odbyła się **V Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Starzenie się i późna dorosłość w dyskursie międzypokoleniowym. Aspekty transkulturowe”** organizowana w związku z obchodami Europejskiego Dnia Solidarności Międzypokoleniowej. Konferencję zorganizowali pracownicy Katedry Pedagogiki Opiekuńczej, członkowie Koła Naukowego Geragogów i Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych oraz Uniwersytetu Międzypokoleniowego przy WNS UWM.

W konferencji wzięło udział 67 osób, w tym pracownicy i studenci różnych wydziałów UWM oraz z innych ośrodków naukowych, a także reprezentanci instytucji i organizacji (m.in. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie, Dziennego Domu Pomocy dla Osób Chorych na Cukrzycę w Olsztynie, Domu Pomocy Społecznej „Kombatant”, Warmińsko-Mazurskiego UTW, ATW przy MOK w Olsztynie, Rady Olsztyńskich Seniorów, Obywatelskiego Parlamentu Seniorów Delegatura Warmii i Mazur). Obecni byli również Rzecznik Osób Starszych woj. warmińsko-mazurskiego, Pan Stanisław Brzozowski oraz s. Cecylia Pocijewska z Ośrodka Wsparcia Zgromadzenia NSJ w Krakowie. Podczas konferencji przedstawiono 35 referatów oraz zaprezentowano 5 posterów.

Jako pierwsza zabrała głos dr Urszula Pulińska, która powitała uczestników oraz poprosiła o otwarcie Konferencji przedstawicieli władz Wydziału Nauk Społecznych UWM, dr hab. Sławomira Przybylińskiego, prof. UWM – Dziekana Wydziału oraz dr hab. Joannę Ostouch-Kamińską, prof. UWM – Prodziekana ds. nauki i współpracy międzynarodowej, a także Kierownika Katedry Pedagogiki Opiekuńczej, prof. zw. dr hab. Andrzeja Olubińskiego. Uroczyste otwarcie Konferencji uświetnił program artystyczny w wykonaniu uczniów Zespołu Perfecto Katolickiej Szkoły Podstawowej im. Świętej Rodziny w Olsztynie, którego opiekunem jest Anna Szybanow.

Obrady plenarne moderowali prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński oraz dr hab. Joanna Ostouch-Kamińska, prof. UWM. W tej części Konferencji referat wygłosiła dr Anna Leszczyńska-Rejchert (z Katedry Pedagogiki Opiekuńczej UWM, Prezes Uniwersytetu Międzypokoleniowego przy WNS UWM), która w wystąpieniu pt. *Dyskursy międzypokoleniowe o starzeniu się i starości jako przestrzeń edukacyjna* omówiła treść referatów przedstawionych podczas dotychczasowych

konferencji z tego cyklu. Następnie głos zabrała dr Alicja Joanna Siegień-Matyjewicz (z Katedry Pedagogiki Opiekuńczej UWM), wprowadzając w zagadnienia związane z transkulturowością (referat pt. *Odmiennosc kulturowa jednostki a problemy diagnozowania i terapii*). Kolejną prelegentką była dr hab. Dorota Zaworska-Nikoniuk (z Katedry Pedagogiki Opiekuńczej UWM), która przedstawiła wystąpienie pt. *Macierzyństwo 40 plus... i jego specyfika – biografie tematyczne*. W następnym referacie członkowie Koła Naukowego Geragogów, mgr Katarzyna Nosek (z Katedry Teorii Wychowania UWM) oraz Janusz Ruciński (z Wydziału Teologii) zaprezentowali działania Koła Naukowego Geragogów, polegające na międzypokoleniowej aktywizacji i rozbudzaniu pasji. W końcowej części sesji plenarnej dr Mariola Gaber (z Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej), dr Urszula Pulińska (z Katedry Teorii Wychowania, Wiceprezes Uniwersytetu Międzypokoleniowego przy WNS UWM) oraz dr Aldona Zakrzewska (z Katedry Dydaktyki i Historii Wychowania, sekretarz Uniwersytetu Międzypokoleniowego przy WNS UWM) omówiły działalność Uniwersytetu Międzypokoleniowego przy WNS UWM w Olsztynie.

Kolejna część Konferencji składała się z obrad odbywających się w pięciu równoległych sekcjach. Konferencja zakończyła się sesją plenarną podsumowującą obrady w sekcjach. Należy pokreślić, że podczas Konferencji uczestnicy chętnie dyskutowali i wymieniali poglądy.

Bardzo dziękujemy wszystkim uczestnikom Konferencji za podzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem, doniesieniami naukowymi oraz za twórczą refleksję nad starzeniem się i późną dorosłością.

Z przyjemnością informujemy, że w związku z obchodami Europejskiego Dnia Solidarności Międzypokoleniowej po raz pierwszy zorganizowaliśmy również Międzypokoleniowy Turniej Piłki Nożnej, który odbył się 21 kwietnia na boisku przy Szkole Podstawowej nr 3 w Olsztynie. Organizatorami Turnieju byli: Uniwersytet Międzypokoleniowy przy Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (koordynator – dr Anna Leszczyńska-Rejchert), Szkoła Podstawowa nr 3 w Olsztynie (koordynator – Daniel Kotyrba); Parafia Matki Bożej Saletyńskiej w Olsztynie (koordynator – ks. Piotr Sofij MS). Uczestnicy podzielili się na trzy międzypokoleniowe drużyny: 1) FC OLSZTYN (Michał Stachowski, Sebastian Grabowski, Wiktor Witowicz, Mateusz Zalewski, Kacper Marchel, Łukasz Puchalski, ks. Piotr Sofij MS); 2) FC PROBLEM (Mikołaj Palczyński, Bartosz Cierach, Jan Skraśnicki, Kacper Maliniowski, Patryk Borkowski, Kamil Rejchert, Krzysztof Rejchert); FC POMARAŃCZOWI (Jakub Król, Kacper Górajczyk, Alan Maruszczak, Aleksander Giers, Michał Palczyński, Janusz Bączkiewicz). I MIEJSCE zajęła drużyna FC PROBLEM, II MIEJSCE drużyna FC POMARAŃCZOWI, III MIEJSCE drużyna FC OLSZTYN. Królem strzelców został Kamil Rejchert, najlepszym bramkarzem Jakub Król, najlepszym zawodnikiem Michał Palczyński.

Gratulujemy zawodnikom, dziękujemy kibicom, organizatorom oraz Pani Ewie Piotrowskiej za opiekę medyczną.

(opracowała dr Anna Leszczyńska-Rejchert)

Sprawozdania z sekcji

Sekcja I. Moderatorzy: dr Maria Radziszewska, dr Wiktor Sawczuk

W sekcji I wygłoszono pięć referatów. Wszystkie były ilustrowane prezentacjami w programie Microsoft PowerPoint. Obrady rozpoczęła dr Małgorzata Stompór z Katedry Kardiologii i Kardiochirurgii Wydziału Lekarskiego UWM w Olsztynie referatem *Promocja zdrowia w geriatricii*. Na wstępie bardzo mocno podkreśliła różnice między gerontologią a geriatrią. To istotne, gdyż, jak zauważyła niejednokrotnie te dwa terminy stosowane są zamiennie w obiegu społecznych. A to poważny błąd. Wyjaśniła, że gerontologia to nauka o procesach starzenia się. To interdyscyplinarny splot biologii, medycyny, kulturoznawstwa, psychologii i antropologii kulturowej. Zatem gerontologii nie należy mylić z geriatrią, która jest nauką o chorobach wieku podeszłego. Interesującym wątkiem było przedstawienie trzech form starzenia się: 1. Starzenie normalne; 2. Starzenie przyspieszone; 3. Starzenie pomyślne. W ogólnej liczbie osób starszych 70%, to osoby zdrowe, dlatego tą właśnie grupą wg. referującej, powinni się zająć geriatrzy. Promocja zdrowia w tym wieku, to propagowanie wysiłku fizycznego plus aktywność/praca umysłowa. Oczywiście wszystko w granicach rozsądku i dopasowane do indywidualnych potrzeb i możliwości osoby w podeszłym wieku. W zakończeniu swojego wystąpienia dr Małgorzata Stompór zwróciła uwagę na to, że częstym problemem ludzi starszych jest depresja. A więc ten problem dotyka także i tę grupę wiekową. Odrębnym problemem jest również nadmierna męczliwość oraz brak dobrego nastroju. Tu potrzebna jest mądra i skuteczna promocja aktywnego stylu życia. Wystąpienie zostało poparte, co należy mocno podkreślić, aktualnymi slajdami i najnowszymi danymi (wykresy, tabele, zestawienia) z fachowej literatury angloamerykańskiej, dotyczącej omawianych problemów oraz refleksjami autorki z własnych naukowych badań i praktyki.

Jako druga wystąpiła dr Maria Radziszewska z Katedry Dydaktyki i Historii Wychowania Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie z referatem *Domy Polskie w Rumunii miejscem aktywności międzypokoleniowej społeczności polonijnej*. Było to wystąpienie bardzo interesujące z poznawczego punktu widzenia. Tak przecież niewiele wiemy, o tym, co dzieje się z osobami starszymi, w wielu poprodukcyjnym w innych krajach. Prelegentka przedstawiła w wystąpieniu rys historyczny niełatwego powstawania domów polonii w Rumunii. Niezmiernie interesujące były slajdy przedstawiające dokumenty i polskie obrzędy kultywowane w kręgu polonii rumuńskiej. Prelegentka przedstawiła m.in. integrującą działalność domu polonii w Suczawie: łączenie pokoleń poprzez konkursy naukowe, krajowe olimpiady języka polskiego, kultywowanie tradycji poprzez różnego rodzaju uroczystości np. spotkania bożonarodzeniowe, obchody 3 maja itp. Olbrzymim

walorem prezentacji było to, że dr Maria Radziszewska była w miejscowościach i domach polonii, które omawiała podczas prezentacji. Jest to związane z tym, że prowadzi tam badania oraz dosyć regularnie odwiedza środowisko polonii rumuńskiej, która działa w całkiem odmiennych warunkach, niż np. skupiska polonii w Europie Zachodniej czy USA.

Kolejnym prelegentem był dr Wiktor Sawczuk z Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie, który przedstawił referat *Tolerancja, wielokulturowość i stereotypy - „prezenty (?)” dedykowane młodemu pokoleniu przez pokolenie starsze*. Problemem, wg niego, jest relatywne postrzeganie i rozumienie tolerancji i wielokulturowości, obciążone różnego rodzaju stereotypami. Na wstępie prelegent zaznaczył, że być może ktoś będzie polemizował z tezami jego wystąpienia, ale poprzez je w dalszej części swojego wystąpienia badaniami naukowymi przeprowadzonymi wśród studentów UWM w Olsztynie. Jednak zanim przedstawił wyniki, odniósł się do sytuacji, którą za sprawą mass mediów, kierowanych przez pokolenie starsze, doświadcza młode pokolenie. Stwierdził m.in., iż współcześnie tolerancja i wielokulturowość, to terminy/zjawiska, które za sprawą bieżących wydarzeń na kontynencie europejski, współtworzą świadomość społeczną. Niejednokrotnie fałszywą. Nie posiadającą odzwierciedlenia w rzeczywistości. Zaznacza się to wyraźnie w codziennych kontaktach interpersonalnych, rozmowach. Szczególną rolę odgrywają w tym względzie stacje telewizyjne oraz portale społecznościowe. Hasło klucz - „islamizacja” – za ich sprawą, stało się swoiście rozumianym magnesem, przyciągającym uwagę, doskonale sprzedającym się „newsem”. Korzystają z tego politycy, którzy dla osiągnięcia swoich celów problemy związane z islamizacją traktują w sposób partykularny, jako kartę przetargową, wykorzystując stereotypy, lęki, obawy i strach przed „Innymi”. Formułowany jest pogląd, iż nastąpił swoisty zamach na europejską tożsamość. W wyniku czego następuje, nieprzewidziane i nie chciane przez wielu, przewartościowanie europejskiej wizji świata. W końcowej części swojego wystąpienia, dla poparcia stawianych tez, dr Wiktor Sawczuk w sposób syntetyczny przedstawił wyniki przeprowadzonych autorskich badań. Wynika z nich, że badani studenci pomimo tego, iż w sposób adekwatny postrzegają terminy *tolerancja, wielokulturowość*, to jednak większość z nich w stosunku do „Innego”, „Innych”, przejawia postawy nasycone wyraźną nieufnością, a nawet wrogością. Tylko nieliczni prezentują postawy przeciwne. Na zakończenie prelegent doszukując się przyczyn powstałego stanu rzeczy stwierdził, iż być może homogeniczność polskiego społeczeństwa jest jedną z przeszkód w budowaniu tolerancji dla odmienności kulturowej. A równocześnie, jak się wydaje, popełniany jest błąd zaniechania generowany w procesie wychowania w rodzinie, w procesie edukacji, od jej najniższych szczebli, aż po szkolnictwo wyższe, co ma swoje przełożenie na obecne poglądy badanych studentów.

Wystąpienie czwarte w sposób zdecydowany współgrało z poprzednim referatem. Licencjatka Karolina Piątek z Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie wygłosiła referat

Stereotypy jako bariera w integracji międzypokoleniowej. Na początku przedstawiła dosyć szczegółowo czym są stereotypy, jaka jest ich geneza oraz jak wpływają na codzienne postrzeganie rzeczywistości przez jednostki oraz grupy społeczne. Prelegentka stwierdziła jednoznacznie, że stereotypy, to realnie występująca bariera przeszkadzająca w integracji międzypokoleniowej. Skupiła się na przedstawieniu swoistego zderzenia wizji dwóch odmiennych światów: ludzi młodych i ludzi starych. Zauważyła, że na tych odmiennych wizjach bezsprzecznie ciąży wiele stereotypów. Między innymi takich, że młodzi postrzegają starszych, jako osoby gruntownie nie przystające do tempa i obrazu współczesnego świata. Człowiek stary w wyobrażeniach młodych, to często osoba nieaktywna. A jeżeli już, to uprawiająca ogródek lub działkę, grająca w klubie seniora w szachy, przesiadująca bez przerwy w fotelu, oglądająca wszystko „jak leci” w telewizji lub codziennie chodząca do kościoła. Starsi natomiast postrzegają młodych jako osoby nieodpowiedzialne, chaotyczne, pozbawione moralności i traktujące życie wyłącznie jak zabawę. Obie te wizje, jak podkreśliła prelegentka, są dalekie od rzeczywistości. Okazuje się, że często przeważają w nich zwykłe stereotypy i brak wiedzy o sobie nawzajem. W końcowej części wystąpienia Karolina Piątek przedstawiła propozycję przezwycięzania, w jakimś zakresie, omawianych stereotypów. Nadzieją według niej są grupy pracownicze złożone z osób w różnym wieku. Często o znacznej w tym względzie różnicy lat. Propozycja to niezbyt nowa, jak podkreśliła prelegentka, ale wydaje się wielce pomocna w integracji międzypokoleniowej. Znajomość swoich dążeń, motywacji, upodobań, form rekreacji, rozrywki, zajęć hobbystycznych jest kluczem do zrozumienia swojej odrębności, tolerancji, a jednocześnie szansą na znalezienie wspólnego języka. A przecież w integracji międzypokoleniowej, o to właśnie chodzi – zakończyła konkluzją prelegentka.

Jako ostatnia wystąpiła mgr Katarzyna Nosek z Koła Naukowego Geragogów oraz Katedry Teorii Wychowania Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie z referatem „*Kiedy rodzic wyjeżdża za granicę...*”. *Dziadkowie jako opiekunowie dzieci w rodzinach transnarodowych.* Na podkreślenie zasługuje fakt, że niezbyt często poruszany jest ten temat. W zasadzie niewiele wiemy, co dzieje się w tego typu rodzinach. W dobie globalizacji oraz związanej z tym migracji zarobkowej jednego z rodziców, tego typu sytuacje stają się dla wielu osób codziennością. Tutaj pojawiają się dylematy transnarodowe. Prelegentka przedstawiła w sposób niezwykle interesujący, jak taką sytuację przeżywa dziecko. Wymieniła i omówiła możliwe warianty takiego dzieciństwa, opierając klasyfikację na przykładach z badań. To może być: - dzieciństwo w tęsknocie (brak osoby najbliższej podczas różnego rodzaju świąt), - dzieciństwo zaniedbane (brak należytej opieki i zainteresowania dzieckiem, jego potrzebami), - dzieciństwo trudne i niestabilne (brak zrozumienia i akceptacji przez dziecko sytuacji nieobecności na co dzień jednego z rodziców), - dzieciństwo bez trosk materialnych (rekompensata nieobecności jednego z rodziców, to różnego rodzaju przesyłane dobra materialne i niematerialne dla dziecka), - dzieciństwo spokojne i bezpieczne (kontakt z nieobecnym, telefon,

Skype, cierpliwe tłumaczenie dlaczego jedno z rodziców jest zagranicą), - dzieciństwo jako poznawanie kultury innego kraju (regularne wyjazdy dziecka, by poznało gdzie jedno z rodziców pracuje i co tam robi także po pracy, poznawanie kultury innego kraju). Jak wynika z przedstawionych przez mgr Katarzynę Nosek wariantów sytuacja tego typu rodzin może być różna, jeżeli chodzi o odczucia dziecka i jego zachowanie. Mimo wszystko, jak podkreśliła, nie jest to sytuacja z punktu widzenia wychowawczego łatwa. Należy wypracowywać kompromis, a właściwie liczne kompromisy, które wydają się niezbędne w obliczu dynamicznych, codziennych sytuacji. Tutaj pojawia się także poważny dylemat, na ile włączać, w działania pomocowe w procesie wychowania dziecka, dziadków. W zakończeniu prelegentka podkreśliła, że nie ma tu gotowych odpowiedzi i dużo zależy od wypracowywanych przez rodziców oraz dziadków swoście rozumianych strategii postępowania względem dziecka. Wszystko to powinno być jednak oparte na szacunku, tolerancji oraz wzajemnym zrozumieniu racji obu stron tej niełatwej dla dziecka sytuacji. Kompromis jako metoda rozwiązywania trudnych sytuacji jest tu kluczem.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że wszystkie wygłoszone wystąpienia oprócz dynamicznej formy, posiadały także duży ładunek poznawczy oraz prezentowały wysoki poziom naukowy. Można jedynie mieć nadzieję, że prelegenci z Białorusi, którzy z pewnych względów, nie dotarli na konferencję, a mieli czynnie uczestniczyć w Sekcji 1., w pełni dostosowaliby się do poziomu zaprezentowanych referatów.

(opracował dr Wiktor Sawczuk)

Sekcja II. Moderatorzy: dr hab. Urszula Bartnikowska, prof. UWM i dr hab. Agnieszka Żyta, prof. UWM

W sekcji zaprezentowano 6 wystąpień, przygotowanych przez pracowników Wydziału Nauk Społecznych oraz Wydziału Kształtowania Środowiska i Rolnictwa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Tematyka wystąpień dotyczyła szerokiego spektrum zagadnień związanych z różnymi aspektami życia osób starszych – od doświadczeń osobistych osób zajmujących się opieką nad umierającymi członkami rodzin oraz konieczności ich wspierania, poprzez zagadnienia dotyczące organizowania ogrodów dla seniorów, różnorodności traw ozdobnych w ogrodoterapii po zalety aktywności osób starszych w ogrodach i na działkach. Referaty oparte zarówno na badaniach własnych, jak – w przypadku wystąpień poświęconych ogrodoterapii – wzbogacone ciekawym materiałem wizualnym i poradami dotyczącymi specyfiką uprawy różnych roślin użytkowych i leczniczych, wzbudziły duże zainteresowanie słuchaczy. Prelegenci odpowiadali na pytania, dyskusja dotyczyła m.in. korzyści, jakie niesie aktywność w ogrodzie dla seniorów oraz szeregu terapii (m.in. silwoterapia, floroterapia, gemmoterapia). Wśród prelegentów obok pracowników naukowych znaleźli się studenci ogrodnictwa, którzy zaprezentowali interesujące projekty własne ogrodów przyjaznych dla seniorów.

(opracowała dr hab. Agnieszka Żyta, prof. UWM).

Sekcja III. Moderatorzy: dr hab. Dorota Zaworska-Nikoniuk; dr Aldona Zakrzewska

W sekcji trzeciej przedstawiono siedem referatów. Trzy dotyczyły sfery aksjologicznej. Pierwszy z nich – pt. *Wyznawane wartości w ujęciu pokoleniowym i międzypokoleniowym* – wygłosiła dr Aldona Małycka (Katedra Teorii Wychowania UWM), zastanawiając się nad tym, gdzie przedstawiciele różnych pokoleń mogą się „spotkać”, a także w jakim zakresie wartości mogą być ich wspólnym drogowskazem, płaszczyzną porozumienia? Kolejny referat, zatytułowany *Seniorzy bogactwem wartości w epoce ponowoczesnej* – przedstawiony przez Krzysztofa Śmieja (Katedra Socjologii UWM, Koło Naukowe Socjologów 40+) – oscylował wokół przedstawienia ludzi starszych jako „dawców wartości” w oparciu o wypowiedzi znanych postaci, m.in. Jana Pawła II („Pełnią rolę doradczą, organizatorską czy reformatorską w życiu społecznym”), papieża Benedykta XVI („Jakość społeczeństwa ocenia się na podstawie tego, jak ocenia się ludzi starszych i jakie zajmują oni miejsce we wspólnym życiu”) czy Ojca Świętego Franciszka („Osoba starsza to my: niedługo lub za wiele lat”). Natomiast trzeci – zaprezentowany przez mgr Janusza Rucińskiego (Wydział Teologii UWM, Koło Naukowe Geragogów), *„Masz wiele do zaoferowania”, czyli o starości wg Josepha Murphy’ego* – ukazywał walory starości w ujęciu J. Murphy’ego, z jego przewodnią myślą, iż „Sam upływ lat nie wpływa na starzenie się i zużycie organizmu, ale strach przed skutkami upływu czasu”.

Dwa spośród prezentowanych referatów związane były z przywołaniem konkretnych przykładów edukacji międzypokoleniowej mających na celu integrację międzypokoleniową. Dr Aldona Zakrzewska (Katedra Dydaktyki i Historii Wychowania UWM) w wystąpieniu zatytułowanym *Integracja międzypokoleniowa a wychowanie obywatelskie katolickich placówek edukacyjnych* przedstawiła te, które odnajdujemy w działalności Katolickiego Zespołu Edukacyjnego im. Świętej Rodziny w Olsztynie, a które służą integracji międzypokoleniowej w zakresie wychowania obywatelskiego, czyli kształtowania wśród dzieci i młodzieży świadomości, że jesteśmy członkami społeczności wielu pokoleń i że każde z nich stanowi pełnoprawną grupę oraz wiele wnosi na rzecz budowania dobra wspólnego. Z kolei lic. Marta Marzęcka (Wydział Nauk Społecznych UWM) odniosła się do *Międzypokoleniowego uczenie się*, posiłkując się przykładami z realizacji międzypokoleniowych projektów regionalnych i ogólnopolskich, które determinują wzrost aktywności życiowej ludzi starszych czy zmieniają negatywne stereotypy w zakresie edukacji międzypokoleniowej.

Na temat edukacji międzypokoleniowej wspomniała też Katarzyna Zakolska (Wydział Nauk Społecznych UWM), która niniejszą problematykę odniosła do konieczności podejmowania w tym zakresie dialogu międzypokoleniowego, stanowiącego klucz do integracji społecznej (*Dialog międzypokoleniowy jako klucz do integracji społecznej*). Starła się ona wskazać na warunki, które

sprzyjają takiemu dialogowi, m.in.: konieczność rozmowy; podejmowanie prób zrozumienia, a nie krytykowanie; poszukiwanie rozwiązań w różnorodności poglądów, a nie ich ujednocianie. Ostatnia uczestniczka sekcji trzeciej – mgr Marta Marciniak (Wydział Nauk Społecznych UWM) – w zaprezentowanym referacie *Czas przeszły niedoskonały, czas przyszły to niewiadoma* przedstawiła wyniki badań własnych, którym przewodziło pytanie: Jak wygląda podział obowiązków względem rodziców w rodzinach wielodzietnych? Jej badania wykazały, iż determinuje to m.in.: aktualnie istniejąca sytuacja zawodowa czy finansowa; potrzeby i możliwości poszczególnych członków rodziny; płeć; dyspozycyjność czy poczucie obowiązku.

(opracowała dr Aldona Zakrzewska).

Sekcja IV. Moderatorzy: dr Mariola Gaber, dr Urszula Pulińska

W sekcji IV przewidziano wystąpienia 7 prelegentów, faktycznie miało miejsce 6 wystąpień. Jako pierwsza głos zabrała dr Mariola Gaber, która przedstawiła swoje doświadczenia dotyczące prowadzenia Studiów Podyplomowych w zakresie Doradztwa Zawodowego, jako formy kształcenia dorosłych. Prelegentka w sposób syntetyczny dokonała krótkiego rys historycznego organizacji tego typu studiów w Polsce oraz przedstawiła potrzeby uruchamiania studiów podyplomowych po roku 1989, jako tzw. „wymuszenie tego rodzaju usług” oraz jasno wskazała cel studiów, ich znaczenie dla praktyki zawodowej. Swoje wystąpienie zakończyła refleksją dotyczącą zapotrzebowania na doradcę zawodowego dzisiaj.

Problematyka działalności Uniwersytetów Trzeciego Wieku pojawiła się w dwóch kolejnych wystąpieniach. Pani mgr Marzena Dobosz przybliżyła słuchaczom działalność UTW w Giżycku, koncentrując się na wpływie rozwoju technologicznego na jakość codziennego życia osób starszych. Omówiła swoje doświadczenia z pracy z seniorami w zakresie korzystania ze zdobyczy dzisiejszej technologii, wskazując na fakt, iż seniorzy coraz chętniej korzystają z urządzeń mobilnych, portali społecznościowych i laptopów. Bardzo pozytywnym zjawiskiem okazuje się zdobywanie rynku pracy przez tzw. Erę „srebrnych głów” (65+).

Kolejna z prelegentek, Pani Laura Michalak omówiła aktywność UTW w Mrągowie, wskazując konkretne przykłady w jego bardzo bogatej ofercie edukacyjnej.

W kolejnym wystąpieniu, lic. Magdalena Kreczko skupiła się na refleksjach po analizie materiału badawczego, jaki uzyskała prowadząc badania nt. poczucia sensu życia seniorów. Zwróciła uwagę na dylematy i trudności, jakie towarzyszyły jej podczas pracy badawczej (liczba osób objętych badaniem, nawiązywanie relacji, określanie miejsca i czasu, sposób komunikacji).

Kolejne wystąpienie Pana Michała Kisiela dotyczyło aktywności emerytowanych żołnierzy. Przedstawiono w nim historię powstania Związku Żołnierzy WP oraz cele działalności związku, dotyczące przede wszystkim obrony interesów bytowych, socjalnych i zdrowotnych członków, a

także działalności kulturalnej, oświatowej czy pomocy prawnej. Zwrócono uwagę na udział związku w szkoleniu młodzieży szkolnej.

Ostatnie wystąpienie lic. Arkadiusza Jarząbskiego dotyczyło teoretycznego ujęcia problematyki aktywizacji osób starszych

Po wystąpieniach wywiązała się dyskusja pomiędzy prelegentami a słuchaczami uczestniczącymi w sekcji.

(opracowała dr Urszula Pulińska)

Sekcja V. Moderatorzy: dr Krzysztof Gąsecki, dr Marek Matyjewicz

Pracę sekcji 5 rozpoczął dr Marek Matyjewicz, który nakreślił tematykę dotyczącą aktywizacji współczesnych seniorów w Polsce (aktywne spędzanie czasu wolnego) oraz problemów, z jakimi osoby starsze borykają się w otaczającej rzeczywistości psychospołecznej.

Następnie swój referat pt. *Postawy społeczne wobec ludzi starszych na podstawie opinii młodzieży* przedstawił mgr Mateusz Obrębski. Autor omówił wyniki przeprowadzonych przez siebie badań własnych. Z relacji referenta wynikało, że postawy respondentów wobec osób starszych oscylują pomiędzy przychylnością i ambiwalencją – młodzi ludzie nie przejawiają postaw negatywnych w stosunku do seniorów, rozumieją ich potrzeby, problemy i starają się (na ile to możliwe) wychodzić im na przeciw. Autor referatu zasygnalizował, że w jego badaniu wzięło udział trzech respondentów, dwoje z nich na co dzień ma kontakt z osobami starszymi (wolontariat). Nieco dyskusyjny wydaje się więc przeprowadzony przez referenta dobór próby badawczej, ponieważ wynik badania nie da się uogólnić i przełożyć na populację młodych osób, wydaje się nawet, że może on zaciemniać rzeczywisty kształt badanej problematyki, ponieważ młodzi ludzie na co dzień przebywający w towarzystwie seniorów inaczej ich odbierają niż przeciętne jednostki. Chęć uczestniczenia w wolontariacie na rzecz seniorów samo z siebie jest przejawem postawy pozytywnej/akceptującej i jako takie powinno wykluczać takie jednostki z próby badawczej, na której sondowane są postawy wobec osób starszych (*idem per idem*).

Kolejny referat pt. *Prawo osób starszych do opieki medycznej i społecznej w aspekcie prawa międzynarodowego* wygłosiła studentka Wydziału Prawa i Administracji, Pani Izabela Staniak. Referentka w swoim wystąpieniu pochyliła się nad legislacyjnymi uwarunkowaniami zasad i organizowania opieki nad osobami starszymi. Jako punkt wyjścia dla międzynarodowej optyki omawianych treści posłużyła się założeniami tzw. „Planu Madryckiego”. Aby wesprzeć państwa w stawianiu czoła wyzwaniom związanym ze starzeniem się społeczeństw, państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych na światowej konferencji, która odbyła się w Madrycie w kwietniu 2002 roku, przyjęły Międzynarodowy plan działania w kwestii starzenia się społeczeństw. Przyjmując plan działania państwa zobowiązały się do podejmowania działań na wszystkich

szczeblach, w tym krajowym i międzynarodowym, w ramach trzech priorytetowych kierunków: osoby starsze i rozwój, promowanie zdrowia i dobrostanu w starszym wieku, zapewnienie wspierającego środowiska życia. Autorka referatu podkreślała, że opieka długoterminowa nad osobami starszymi powinna być dostępna dla wszystkich takiej opieki potrzebujących, niezależnie od statusu materialnego, pozycji społecznej. W konkluzjach wystąpienia referentka zaznaczyła, że realizacja założeń prawnych przyjętych przez poszczególne państwa jest wprost proporcjonalna do ich możliwości ekonomicznych – co prowadzi do ostatecznych wniosków, że w wielu częściach naszego globu legislacyjne uwarunkowania organizowania i prowadzenia opieki nad osobami starszymi ciągle mają charakter życzeniowy i postulatywny.

Trzecim referatem prezentowanym w ramach sekcji 5 było wystąpienie mgr Mai Letkiewicz pt. *Przestępczość wobec osób starszych*. Do przygotowania tego wystąpienia referentkę zainspirowały doświadczenia jej babci – całe szczęście niedoszłej ofiary stosowanej przez oszustów wobec osób starszych metody „na wnuczka”. Autorka pracy przypomniała słuchaczom typologię wieku człowieka, definicje i charakterystykę zjawiska przemocy, konsekwencje karne, jakie czekają na sprawców, typologię przemocy z uwzględnieniem jej specyficznych przejawów – zaniedbania i samozaniedbania. Jak wynika z przytoczonych przez referentkę statystyk, przemoc wobec osób starszych nasila się i przybiera coraz bardziej brutalną postać. Wśród najczęściej spotykanych form przemocy wobec osób starszych możemy wyróżnić: kłótnie rodzinne, wyzwiska i znieważania kierowane pod ich adresem, popychanie i szturchanie, bicie, wyganianie z mieszkania, zastraszanie. Najczęściej przejawy przemocy psychicznej i fizycznej wobec osób starszych występowały w środowiskach jednolitych etnicznie i kulturowo. Autorka ilustrując zjawisko przemocy wobec osób starszych posłużyła się przykładami podawanymi w mediach.

Następny wygłoszony referat był autorstwa studenta Wydziału Prawa i Administracji Macieja Trzebiatowskiego i nosił tytuł: *Przemoc finansowa wobec osób starszych – aspekty prawne*. Referent w swojej pracy pochylił się nad legislacyjnymi uwarunkowaniami zjawiska przemocy finansowej z jaką spotykają się seniorzy. W pierwszej części wystąpienia autor omówił przykłady takich zachowań, podkreślając, że ich statystyki wykrywalności są dość niskie, ponieważ sprawcami takowych bardzo często są najbliżsi ofiar i z różnych powodów (wstyd, strach) nie zwracają się one po pomoc do organów ścigania – a są to zachowania czasami wręcz nieludzkie. Referent zauważył również, że pomimo wzrastającej świadomości seniorów dotyczącej sposobów ich oszukiwania spryt i przebiegłość sprawców takich przestępstw również wzrasta i ciągle udoskonalają kryminalny proceder.

Ostatnim prezentowanym w ramach sekcji 5 referatem było wystąpienie lic. Sylwii Agaty Orzoł pt. *Wykluczenie cyfrowe osób starszych*, w którym autorka zaprezentowała problematykę obecności seniorów w świecie mediów cyfrowych. Referentka bardzo ciekawie przedstawiła

problemy i bariery w korzystaniu przez osoby starsze z Internetu podkreślając, że wielu z nich nigdy z niego nie korzystało. Do przyczyn wykluczenia cyfrowego seniorów autorka zaliczyła: kondycję psychofizyczną osób starszych, postawę przeciwstawiającą się zmianom cywilizacyjnym, ograniczenia finansowe, brak motywacji do uczenia się, niskie kompetencje oraz demonizowanie świata cyfrowego. Natomiast wśród korzyści uczestnictwa seniorów w świecie mediów cyfrowych referentka wymieniła: stały dostęp do informacji, utrzymywanie (i rozwijanie nowych) relacji z innymi, wzrost poziomu samorozwoju i satysfakcji z życia. Podsumowując swoje rozważania autorka postulowała szerszy rozwój inicjatyw edukacyjnych włączających seniorów w świat mediów, chociażby poprzez rozwijanie kampanii ogólnopolskiej pt. „Dojrz@łość w sieci”.

Każdy referat był w sekcji dyskutowany na bieżąco, referencji odpowiadali na pytania i chętnie odnosili się do omawianych treści. Obrady sekcji podsumował dr Krzysztof Gąsecki.

(opracował dr Marek Matyjewicz)

KOMITET NAUKOWO-ORGANIZACYJNY KONFERENCJI

prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński (*Przewodniczący Komitetu*)

prof. zw. dr hab. Józef Górniewicz
prof. zw. dr hab. Elżbieta Łuczak
dr hab. Sławomir Przybyliński, prof. UWM
dr hab. Joanna Ostouch-Kamińska, prof. UWM
dr hab. Urszula Bartnikowska, prof. UWM
dr hab. Krzysztof Gładkowski, prof. UWM
dr hab. Agnieszka Żyta, prof. UWM
dr hab. Dorota Zaworska-Nikoniuk

dr Anna Leszczyńska-Rejchert
(*Wiceprzewodnicząca Komitetu*)
dr Alicja Joanna Siegień-Matyjewicz
(*Wiceprzewodnicząca Komitetu*)
dr Beata Antoszevska
dr Iwona Cymerman
dr Mariola Gaber
dr Krzysztof Gąsecki
dr Marta Guziuk-Tkacz
dr Marek Matyjewicz
dr Urszula Pulińska
dr Maria Radziszewska
dr Wiktor Sawczuk
dr Aldona Zakrzewska
mgr Bernadetta Olender-Jermacz
mgr Mateusz Obrębski (sekretarz)
mgr inż. Henryk Prus

Członkowie Koła Naukowego Geragogów

mgr Katarzyna Nosek (sekretarz)
mgr Janusz Ruciński
Agnieszka Śliwa

Członkowie Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych

Anna Dembowska
Katarzyna Frączak

GŁÓWNY ORGANIZATOR

